

Nr 8

Utlåtande i anledning av motioner om sänkning av riksbankens diskonto.

I två till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 105 i första kammaren av herr *Werner* och nr 140 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till riksbanksfullmäktige skall föreslå fullmäktige att vidtaga åtgärder i syfte att sänka riksbankens diskonto.

Beträffande motiveringen för denna hemställan hänvisas, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, till motionen II: 140.

Uppgifter rörande riksbankens diskonto

Riksbankens officiella diskonto, d. v. s. den räntesats som riksbanken normalt tillämpar vid långivning till bankerna, verkar i huvudsak normerande för kreditinstitutens räntesättning vid in- och utlåning. Förändringar av diskontot är en av de metoder som riksbanken utnyttjar för att i den riktning som penningpolitiska överväganden motiverar påverka tillgången och efterfrågan på krediter. Avvägningen mellan penningpolitiska åtgärder och andra åtgärder för att öva inflytande på den ekonomiska utvecklingen sker i praktiken under samverkan mellan riksbanken och de övriga instanser som bär ansvaret för den ekonomiska politiken.

Om bankofullmäktiges befogenhet att fastställa diskontot stadgas i 11 § bankoreglementet. Efter varje års slut avger fullmäktige jämlikt 37 § riksbankslagen till bankoutskottet berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning. Enligt § 4 instruktionen för bankoutskottet åligger det utskottet att därefter granska riksbankens förvaltning och avge berättelse till riksdagen om denna granskning. Utskottet lämnar därvid enligt praxis en redogörelse för penningpolitiken under den tid som granskningen omfattar. Riksdagen får sålunda tillfälle att varje vårsession taga ställning till riksbankens diskontopolitik under närmast föregående kalenderår.

Diskontoförändringarna under de senaste tio åren framgår av följande tabell:

Från och med	Diskonto (procent)
23/11 1956	4
11/7 1957	5
3/5 1958	4 1/2
15/1 1960	5
6/4 1962	4 1/2
8/6 1962	4
18/1 1963	3 1/2
14/6 1963	4
31/1 1964	4 1/2
6/11 1964	5
9/4 1965	5 1/2
10/6 1966	6
3/2 1967	5 1/2

Bankoutskottets ställningstaganden till diskontohöjningar under senare år

Den diskussion som förekom i anledning av de åren 1957 och 1960 vidtagna diskontohöjningarna torde det inte vara erforderligt att här redovisa (se BoU:s utlåtanden 1958: 6 och 1961: 7); nämnas må dock att den kritik som bankoutskottets majoritet år 1958 riktade mot bankofullmäktiges beslut till väsentlig del avsåg de omständigheter under vilka detta tillkommit. Utskottets ställningstaganden till de senaste årens diskontopolitik har redovisats i dess utlåtanden 1964 nr 12, 1965 nr 5, 1966 nr 8 och 1967 nr 6. Utskottet har i dessa fall vad beträffar diskontoförändringarna endast lämnat faktiska uppgifter om vidtagna åtgärder och motiven därför; någon erinran mot den förda diskontopolitiken har sålunda inte förekommit från utskottets sida. Vad utskottet i de nämnda utlåtandena 1964—1966 omförmålt angående penningpolitiken har av riksdagens kamrar lagts till handlingarna.

Motionerna

Motionärerna kritiserar den under senare år förda högräntepolitiken och finner det särskilt vara »utmanande» att denna inte drabbar de stora företagen på samma fördyrande sätt som den drabbar småföretagare, småjordbrukare och bostadskonsumenter. Den räntesättning som tillämpas för återlån ur allmänna pensionsfonden säges ge storföretagen en prioriterad ställning. Högräntepolitikens inverkan på bostadskostnaderna betonas i

synnerhet. I anledning av vad som anförts såsom motivering, när motioner om initiativ för att åstadkomma räntesänkning tidigare år avvisats, uttalar motionärerna att de icke kan acceptera att riksdagen icke skall ha möjlighet att genom beslut och uttalanden uttrycka sin mening om och påverka den förda räntepolitiken.

Tidigare behandling av den i motionerna väckta frågan

Under åren 1959—1964 förekom årligen motioner, vari hemställdes om åtgärder i syfte att få till stånd en sänkning av riksbankens diskonto (se BoU:s utlåtanden 1959: 39, 1960: 12, 1961: 12, 1962: 18, 1963: 5 och 1964: 37). Motionerna har i intet fall föranlett någon riksdagens åtgärd.

I sitt utlåtande över de år 1959 väckta motionerna uttalade bankoutskottet, att under då rådande samhällsekonomiska förhållanden någon ytterligare uppmjukning av penningpolitiken inte syntes vara möjlig. Valet av penningpolitiska medel sades få bero av det föreliggande lägets krav och möjligheter. Det framstod för utskottet som ett angeläget önskemål att vid utformningen av denna politik räntenivån inte bleve högre än vad som nödvändigtvis krävdes för att stödja den avsedda åtstramningen. Nödvändigheten av att anpassa de räntepolitiska åtgärderna efter de krav som växlingarna i det ekonomiska läget ställer underströks även i utskottets utlåtanden i ämnet åren 1960 och 1961; vid sistnämnda tillfälle instämde utskottet därutöver, liksom bankofullmäktige gjort i ett av dem avgivet remissyttrande, i det allmänna önskemålet om en utveckling mot en lägre räntenivå på längre sikt. I anledning av de åren 1962—1964 väckta motionerna om diskontosänkning uttalade utskottet, att det borde ankomma på bankofullmäktige att själva bedöma tidpunkten för och innebörden av de beslut i räntepolitiskt avseende som med hänsyn till konjunktursituationens utveckling kunde visa sig vara motiverade.

Utskottet

Den relativt höga räntenivå som under senare år har upprätthållits i vårt land är icke uttryck för ett principiellt ställningstagande till förmån för en högräntepolitik utan föranleds av de krav som det rådande samhällsekonomiska läget ställer på penningpolitiken. Såsom utskottet uttalat i anledning av tidigare år väckta motioner med samma syfte som de nu förevarande bör det ankomma på fullmäktige i riksbanken att själva bedöma tidpunkten för och innebörden av de beslut i räntepolitiskt avseende som med hänsyn till konjunktursituationens utveckling kan visa sig vara motiverade. Utskottet har i sitt utlåtande nr 6 redovisat resultatet av sin gransk-

ning av riksbankens styrelse och förvaltning under år 1966; såsom framgår av detta utlåtande har riksbankens åtgärder med avseende på diskontot därvid icke givit anledning till någon erinran från utskottets sida. Sedan motionerna väcktes har riksbanken med verkan från den 3 februari i år sänkt diskontot från 6 till 5 1/2 procent.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 105 och II: 140 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 februari 1967

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNELL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Palm, Åkerlund, Hilding, Lundin, Nils Theodor Larsson*, Enarsson, Larfors och Stadling;

från andra kammaren: herrar Regnell, Hagnell, Franzén i Motala, Börjesson i Glömminge, Bengtsson i Landskrona, Larsson i Umeå, Ekström i Iggesund och Löfgren*.

* Ej närvarande vid justeringen.